

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Afwegingskader sauna en wellness

Afwegingskader voor het verantwoord heropenen van sauna's en wellnesscentra – 24 mei 2020

Inleiding

Het ministerie van VWS vraagt het OMT een advies op te stellen voor een afwegingskader voor het verantwoord heropenen van sauna's en wellnesscentra.

Er zijn diverse vragen over de verspreiding van het SARS-CoV-2 in bijzondere settings met afwijkende luchtvochtigheid/temperatuur zoals bijvoorbeeld in sauna's. Vanwege de bijzondere omstandigheden is het onzeker of de preventieve maatregel om 1,5 m afstand te houden binnen deze settings afdoende is.

In dit afwegingskader wordt beschreven met welke specifieke aspecten binnen openbare sauna en wellness gelegenheden rekening gehouden moet worden om de overdracht van SARS-CoV-2 tussen bezoekers en medewerkers onderling zoveel mogelijk te beperken. De geformuleerde adviezen vormen het uitgangspunt om verantwoord te heropenen en de kans op verspreiding van het nieuwe coronavirus binnen deze setting zo laag mogelijk te houden. Individueel gebruik van privé-sauna's, of gezamenlijk gebruik daarvan door gezinsleden/huisgenoten lijkt geen risico.

Naast specifieke COVID-19-maatregelen kan er ook sprake zijn van reeds bestaande, aanvullende en/of strengere maatregelen vanuit de kwaliteitsnormen of (arbeidsomstandigheden) wetgeving, bijvoorbeeld op het gebied van hygiëne en ventilatie; deze zijn leidend en onverminderd geldig.

Brancheverenigingen kunnen met deze maatregelen eigen protocollen uitwerken ter voorbereiding op openstelling. Binnen deze settings vindt veel menselijk verkeer plaats. Naast de veiligheid van bezoekers is het ook van belang de medewerkers¹ te beschermen tegen het (werk gebonden) risico op besmetting, doordat zij werken in een omgeving met vele en wisselende groepen. Bij het openen van bedrijven en instellingen gelden uiteraard en nog steeds de RIVM richtlijnen en de maatregelen van de Rijksoverheid. Ondernemers en bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor het toepassen van deze richtlijnen en maatregelen binnen hun bedrijf en voor de medewerkers bij de uitoefening van de werkzaamheden.

Achtergrond

'Sauna en wellness' is een veelomvattend begrip en varieert van kleine (thuis)sauna's tot zeer grote badhuizen en spa's. Het aanbod van diensten en voorzieningen van sauna en wellness gelegenheden is zeer gedifferentieerd. De toepasbaarheid van het afwegingskader en/of protocol voor deze branche kan daardoor ook per onderneming en locatie verschillen.

Mogelijke fysieke ruimten:

- entreehal;
- gastentoiletten;
- kleedruimten;

¹ Met deze term worden alle soorten medewerkers bedoeld, zoals balimedewerkers, (personal) trainers, coaches, instructeurs en schoonmakers.

- afkoel- en douche-voorzieningen binnen en buiten;
- rustruimten binnen en buiten;
- sauna-ruimten binnen en buiten;
- stoombaden;
- lounge-ruimten;
- restaurant(s);
- bubbel- en zwembaden binnen en buiten;
- groepsbehandelruimten (bijv. klankschaalruimte, rasul, opgielingen);
- parkeerruimte;
- dienstruimten;
- technische ruimten;
- tuinen;
- wandelpaden buiten;
- ligweide;
- kleine bubbelbaden (1,5 m);
- parkeerruimte;
- Individuele behandelkamers.

Mogelijke aangeboden diensten: individuele schoonheids- en lichaamsbehandelingen, massages, hamam, e.d.

Conclusie en advies

Uit de informatie die beschikbaar is over de aerodynamica en verspreiding van SARS-CoV2 is niet af te leiden of 1,5 m afstand voldoende is in bijzondere omstandigheden. Gezien de onzekerheid over de effecten van een hoge en lage temperatuur, afwijkende luchtvochtigheid en afwijkende ventilatie zoals in een sauna- of stoomcabine is het onzeker dat 1,5 m afstand houden de juist maatregel is om transmissie van SARS-CoV2 in deze bijzondere situaties te voorkomen. Hoe groot de afstand zou moeten zijn is niet bekend. In het algemeen wordt goede ventilatie en verblijf in grote ruimtes als gunstige omstandigheden gezien om transmissie te voorkomen. ([OMT/RIVM 18 mei 2020](#)).

Advies t.a.v. aangeboden diensten en ruimte

- T.a.v. individuele behandelingen, enkel schoonheids- en lichaamsbehandelingen middels reservering. Hiervoor lijkt geen bezwaar mits de RIVM richtlijnen en de maatregelen van de Rijksoverheid en de '[Handreiking: Veilig werken bij contactberoepen](#)' wordt toegepast.
- T.a.v. ruimte en faciliteiten. Beperkte, gereguleerde opening volgens beschreven adviezen in dit afwegingskader.
 - Hierbij wordt gezamenlijk gebruik van afgesloten ruimten zoals sauna- en stoomcabines en ruimtes is ontraden, evenals bubbelbaden en gezamenlijk gebruik van de douchevoorzieningen.
 - Individueel gebruik (max. 1 persoon) van sauna- en stoomcabines en bubbelbaden kan worden toegestaan mits deze cabines tussendoor schoongemaakt worden en adequaat geventileerd (nader te bepalen).
 - Gebruik van douchevoorzieningen en bubbelbaden kan voor individueel gebruik (max. 1 persoon) en één voor één) worden toegestaan.
 - Ook opgielingen² worden ontraden in de aanwezigheid van meerdere personen, tenzij zij gezinsleden zijn of 1 huishouden vormen.

² In veel grote sauna's is sprake van opgietsessies – ook wel augguss of löyly genoemd. De temperatuur van de

- o De openstelling van de horeca lijkt geen bezwaar mits de RIVM richtlijnen en de maatregelen van de Rijksoverheid en de '[Handreiking: Veilige heropening bedrijven en instellingen](#)' wordt toegepast.
- Individueel sauna gebruik van (privé)-sauna, of in huiselijke kring lijkt niet bezwaarlijk.

Adviezen voor veilig heropenen sauna en wellness

Gezondheidscheck

Bezoek kan alleen op reservering.

Een nauwkeurige gezondheidscheck (triage) vooraf, bij bezoekers én bij de medewerkers (bij aanvang van de dienst), het onderlinge afstand houden en een consequente opvolging van hygiënemaatregelen vormen de basis. Bezoekers ontvangen over deze maatregelen informatie bij reservering.

De gezondheidscheck (triage) houdt in dat vóór het aangaan van de 'dienstverlening' (bij de reservering) en voorafgaand aan het bezoek goed moet worden vastgesteld of de bezoeker gezond is en geen enkel begin van klachten heeft die passen bij COVID-19 of deel uitmaakt van een lopend contactonderzoek. Ook geldt dat niemand binnen het gezin/de thuissituatie koorts en/of benauwdheidsklachten heeft. Ditzelfde geldt ook voor de medewerkers voor aanvang van het werk. Beide partijen dragen hierin een grote eigen verantwoordelijkheid.

Vragen voor de gezondheidscheck: wanneer één van onderstaande vragen met JA wordt beantwoord, mag de medewerker niet komen werken of mag de bezoeker geen gebruik maken van de dienstverlening. Het werk of de reservering moet worden uitgesteld totdat op elke vraag NEE geantwoord kan worden.

1. Heb je de afgelopen 24 uur of op dit moment één of meerdere van de volgende (milde) klachten: neusverkoudheid, hoesten, benauwdheid en/of koorts (vanaf 38 graden Celsius)?
2. Heb je op dit moment een huisgenoot/gezinslid met koorts en/of benauwdheidsklachten?
3. Heb je het nieuwe coronavirus gehad (vastgesteld met een laboratoriumtest) en is dit in de afgelopen 7 dagen vastgesteld?
4. Heb je een huisgenoot/gezinslid met het nieuwe coronavirus (vastgesteld met een laboratoriumtest) en heb je korter dan 14 dagen geleden contact gehad met deze huisgenoot/gezinslid terwijl hij/zij nog klachten had?
5. Ben je in quarantaine omdat je direct contact hebt gehad met iemand waarbij het nieuwe coronavirus is vastgesteld?

Download [hier](#) een overzicht van de vragen.

Voor personen met klachten geldt momenteel thuisisolatie ([Nederlandse aanpak en maatregelen tegen het coronavirus](#); [COVID-19 op RIVM.nl](#)).

Bij aankomst wordt de bezoeker nog een keer gewezen op de zelfcheck op afwezigheid van gezondheidsklachten, inclusief de thuissituatie (zie vragen in de gezondheidscheck). Bezoekers of medewerkers die ziek worden moeten direct naar huis

sauna wordt verlaagd, maar de luchtvochtigheid verhoogd en er worden etherische oliën met water op de kachel gegoten. De daardoor ontstane stoomwolk wordt met behulp van opgetrokken naar de deelnemers gewapperd. Die met oliën verrijkte lucht kan prikkelend zijn en prikkelhoest uitlokken.

De basis vormen het naleven van de 1,5 meter-richtlijn, reservering, en een 'check vooraf' om in te schatten of het bezoek een risico vormt voor de gezondheid van de medewerkers en andere bezoekers.

- Instructies en triagevragen bij reserveringen en bij aankomst.
- Triage geldt ook voor medewerkers voor aanvang van de dienst.
- Maximale aantal bezoekers wordt aangehouden zoals de overheid heeft besloten.
- Bij de inrichting van tafels of rond de bezetting binnen een zaal/ruimte moeten bezoekers de 1,5 meter afstand strikt aan kunnen houden; ten opzichte van elkaar en ten opzichte van medewerkers (dit hoeft niet bij huis-/gezinsgenoten).
- Instructies onderling afstand te houden tot andere personen (buiten het gezin/huishouden) binnen de voorziening herhaaldelijk visualiseren.
- Deurbeleid voeren, bijvoorbeeld deuren staan open/automatische deuren.
- Kassa-/baliecontact minimaliseren.

Persoonlijke beschermingsmiddelen niet nodig

Met bovenstaande aandachtspunten is het risico op individuele besmetting binnen de voorzieningen dermate laag dat met onderstaande organisatorische en beheersmaatregelen kan worden volstaan. Door goede triage (bezoeker én medewerkers) en het nemen van de verder beschreven maatregelen, is geen extra persoonlijke bescherming nodig, zoals een niet-medisch mondneusmasker of handschoenen. De keuze voor gebruik van niet-medische mondkapjes ligt echter bij de ondernemer, medewerkers en bezoekers zelf.

Kwetsbare bezoekers en medewerkers

- Kwetsbare bezoekers: personen [met een verhoogde kans op ernstig beloop](#) moeten afwegen of zij een dergelijke voorziening kunnen en willen bezoeken.
- De bescherming van de kwetsbare groep bezoekers verloopt grotendeels via de triage van andere bezoekers en medewerkers, social distancing en schoonmaak- en hygiënemaatregelen.
- Door goede triage (bezoekers én medewerkers) en het nemen van de verder beschreven maatregelen, is geen extra persoonlijke bescherming zoals adembescherming of handschoenen nodig binnen deze instellingen/bedrijven voor bezoekers en medewerkers.
- De branche maakt voor kwetsbare groepen, eventueel met een bedrijfsarts en/of arbeidshygiënist, beleid zodat deze omgeving voor bezoekers EN medewerkers (binnen 1,5 meter-beleid) zo veilig mogelijk is.
- Een medewerker die tot de medisch kwetsbare groepen behoort, moet een risicoafweging maken of: (a) het werken medisch verantwoord is vanuit het gezichtspunt van de eigen gezondheid; en (b) er extra aanpassingen kunnen worden gemaakt in de werkzaamheden. In overleg met de bedrijfsarts wordt een risico-inschatting gemaakt met de afweging of/en welke werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. Zo nodig krijgt de medewerker de mogelijkheid het werk nog niet te hervatten of andere werkzaamheden uit te voeren.

Zwangere medewerkers

Voor zwangere medewerkers wordt een passend advies opgesteld in overleg met de bedrijfsarts. Hiervoor kunnen de uitgangspunten worden gebruikt zoals beschreven door het RIVM (<https://lci.rivm.nl/zwangerschap-werk-en-covid-19>). De branchevereniging of koepelorganisatie kan op basis van dit document eigen beleid rondom zwangere medewerkers opstellen.

Afstand houden tijdens bezoek/werk (algemeen)

- Beperk het aantal personen binnen de algemene ruimtes. Zorg dat bezoekers en medewerkers altijd 1,5 meter afstand kunt houden tot mensen die niet tot hun huishouden behoren. De eigen verantwoordelijkheid van mensen is hier heel belangrijk.
- Spreid bezoekers door ruimere openingstijden en gebruik time-slots bij reservering.
- Plan een goede aanduiding/looproute etc. zodat zo weinig mogelijk contact tussen personen in ruimte en tijd ontstaat.
- Laat bezoekers buiten wachten (met social distancing) en laat hen niet voor de gereserveerde tijd naar binnen.
- Borg afstand tussen zitplaatsen waarbij er een onderlinge afstand van 1,5 meter is.
- Beperk het aantal personen in de toiletruimtes, zodat bezoekers altijd 1,5 meter afstand kunnen houden. Laat bezoekers wachten (met social distancing).
- Bevestig een fysieke (kunststof)barrière, bijvoorbeeld bij balie/informatiepunt/kassa of receptie, wanneer de 1,5 meter afstand niet haalbaar is. Markeer looproutes en geef instructies voor één richtingsstroom binnen de instelling (in en uit), binnen zalen/ruimtes (in en uit).
- Houd toezicht op liftgebruik (bijvoorbeeld bij krappe liften: neem de lift naar boven, loop zoveel mogelijk naar beneden).
- Geef geen toegang aan bezoekers in privéruimtes, keuken, omkleedruimtes voor werknemers of kantoor.
- Bij het veilig inrichten van de werkplek en publieke ruimte, kan een arbeidshygiënist, na onderzoek op locatie, de ondernemer adviseren over eventuele passende technische en organisatorische maatregelen, zoals over de toepassing van schermen. De effectiviteit van schermen hangt samen met de omstandigheden ter plaatse en dit betreft maatwerk.

Testbeleid voor medewerkers met een contactberoep binnen de onderneming

- Een laagdrempelig testbeleid conform [het RIVM testbeleid](#) voor werknemers met een contactberoep (bijv. masseur) en aandacht voor personen uit kwetsbare groepen.
- Indien bij een werknemer (of bezoeker) COVID-19 wordt vastgesteld zal de GGD een bron- en contactonderzoek uitvoeren.

Individuele behandelingen

individuele behandelingen, enkel schoonheids- en lichaamsbehandelingen middels reservering.

Hiervoor dienen de RIVM richtlijnen, de maatregelen van de Rijksoverheid en de '[Handreiking: Veilig werken bij contactberoepen](#)' te worden opgevolgd.

Horeca

De openstelling van de horeca is toegestaan mits de RIVM richtlijnen, de maatregelen van de Rijksoverheid en de '[Handreiking: Veilige heropening bedrijven en instellingen](#)' worden toegepast.

Hygiëne voor medewerkers en bezoekers

Het RIVM heeft [algemene hygiënerichtlijnen](#) voor openbare ruimtes. Voor sauna's en badinrichtingen geldt de [hygiënerichtlijn voor sauna's en badinrichtingen](#). Aanvullend volgen de minimale eisen die vanuit het oogpunt van COVID-19 worden gesteld. Houd ook rekening andere aanvullende maatregelen op hygiëne of schoonmaak vanuit eigen richtlijnen/kwaliteitseisen of wetgeving van de onderneming/instelling/branche/sector.

- Bied bezoekers/medewerkers bij aankomst de gelegenheid de handen te wassen of handdesinfectiemiddel te gebruiken wanneer een handenwasgelegenheid niet aanwezig is.

- Zorg dat de medewerkers over eigen eetgelegenheid/pauzeruimte/toiletten/omkleedruimte etc. beschikken met goede mogelijkheden tot social distancing en hygiënemaatregelen.
- Zorg voor voldoende (hand)zeep voor de bezoekers en papieren handdoekjes in toiletten.
- Maak handcontactpunten zoals deurklinken, pinautomaten, touchscreens (waarmee bezoekers wel in aanraking komen) meerdere keren per dag schoon.
- Maak regelmatig de toiletten schoon; intensiveer de schoonmaak, minimaal meerdere keren per dag.
- Maak na iedere werkdag de gehele voorziening goed schoon volgens het reguliere schoonmaakprotocol.
- Zorg ervoor dat de ventilatie voldoet aan de regelgeving (Bouwbesluit) en richtlijnen.
- Ventileer/lucht ruimtes extra, met name ook waar de bezoekers komen, wanneer mogelijk. Bijvoorbeeld door de ramen/deuren regelmatig open te zetten.
- Herhaal ook binnen het bedrijf/de instelling op meerdere plekken de algemene adviezen:
 - Schud geen handen.
 - Hoest/nies in de binnenkant van de elleboog.
 - Gebruik papieren zakdoekjes om de neus te snuiten en gooi deze daarna weg.

Aanvullende adviezen voor veiligheid en hygiëne voor medewerkers en bezoekers

- Laat niet meerdere bezoekers in sauna- of stoom cabine toe of in ruimtes die niet of onvoldoende geventileerd kunnen worden.
- Laat niet meerdere bezoekers tegelijk gebruik maken van de douchevoorzieningen of bubbelbaden.
- Maak na elk bezoek de sauna- of stoom cabine schoon en ventileer de ruimte xxx minuten **(Nader te bepalen)**
- Voer geen opgielingen uit.

Aanvullende aandachtspunten medewerkers:

- Zorg dat de medewerkers over eigen kantine/toiletten/omkleedruimtes etc. beschikken met goede mogelijkheden tot social distancing en hygiënemaatregelen.
- Als de medewerker klachten heeft die een risico vormen voor de bezoeker (zoals verkoudheidsklachten, hoesten, benauwdheid of koorts) kan er niet worden gewerkt. Zie triagevragen hiervoor genoemd. Als de medewerker gedurende de werkdag klachten ontwikkelt, gaat de medewerker direct naar huis.
- Medewerkers kunnen bij klachten laagdrempelig worden getest via bedrijfsarts, GGD (vanaf 1 juni via een centraal nummer) of huisarts. Het effect van de heropening wordt gemonitord door de medewerkers (laagdrempelig) te testen wanneer zij symptomen van COVID-19 (neusverkoudheid of hoesten of benauwdheid of koorts) vertonen. Dit testen zal verder via bedrijfsarts, GGD (van 1 juni via een centraal nummer) of huisarts verlopen.
- Train en begeleid medewerkers op de maatregelen en het toezien op afstand houden van bezoekers.
- De zorg voor vrijwilligers en stagiaires staat gelijk aan de zorg voor medewerkers.
- Jongeren (< 18 jaar) hebben recht op extra bescherming vanuit de arbeidsomstandighedenwet.
- Werk zoveel als mogelijk in vaste teams.